

Puhe Hollolan itsenäisyyspäivän juhlassa 6.12.2021

Kunnioitetut sotiemme veteraanit, arvoisa juhlayleisö täällä Hollolan kirjastossa ja verkon kautta tätä juhlatilaisuutta seuraavat

Tänään tulee kuluneeksi 104 vuotta siitä kun meille rakas kotimaa itsenäistyi. Juhlimme itsenäisyyttämme eri puolilla Suomea, myös Hollolassa, hyvin perinteellisin tavoin. Juhlajumalanpalvelukset on pidetty Hollolan ja Hämeenkosken kirkoissa. Olemme kunnioittaneet viime sotiemme sankarivainajia kunnan alueen kahdella sankarihautausmaalla Hollolassa ja Hämeenkoskella. Hämeenkoskella laskimme pitäjän perinteiden mukaisesti seppeleet myös vapaussotureiden, vakaumuksensa puolesta kaatuneiden, Karjalaan jääneiden, presidentti J. K. Paasikiven ja kenraalimajuri Ruben Laguksen muistomerkeille. Juhlaliputus sekä kodeissa vietettävät itsenäisyyspäivän tilaisuudet muodostavat sukupolvien yli ulottavan yhteyden historiamme tärkeään vaiheeseen.

Olemme eläneet tämän vuoden ja suuren osan edellistäkin koko maailmaa koettelevan COVID-19 koronapandemian keskellä. Epidemia on koetellut meitä jokaista. Sillä on ollut suuri vaikutus työntekoon, koulunkäyntiin, harrastuksiin ja liikkumiseen. Se on vähentänyt osalla meistä palkka- ja yrittäjätyön ansiomahdollisuuksia. Se on rajoittanut keskinäistä kanssakäymistämme ja totuttuja mahdollisuuksiamme kulttuurin ja liikunnan harrastamiseen. Suku- ja perheyhteydet ovat olleet koetuksella. Tartuntariskin vuoksi olemme joutuneet välttämään normaaleja perhetapaamisia. Syvästi meitä monia on koskettanut se, ettemme ole ajoittain pystyneet henkilömäärärajoitusten vuoksi osallistumaan edes meille läheisten ihmisten siunaus- ja muistotilaisuuksiin kuoleman heitä kohdattua. Monet sotiemme veteraanitkin ovat joutuneet viettämään elämänsä viimeisiä vuosia eristyksissä hoitolaitoksissa vailla mahdollisuutta tai vain vähäisessä määrin tavata läheisiään.

Olemme odottaneet ja toivoneet epidemian ja siihen liittyvien rajoitusten päättymistä. Koronavirus on kuitenkin yllättänyt meidät kerta toisensa jälkeen. Olemme seuranneet tartunnan saaneiden ja sairaalahoitoon joutuneiden määrän vaihteluita. Suomessa varmistettuihin koronavirusinfektioihin on kuollut alle 1 % sairastuneista. COVID-19 infektion ehkäisemiseksi kehitetyt rokotteet valmistuivat aikaisempien vuosien kehitystyön tuloksena nopeasti, mutta niiden kattavuus ei ole vielä estänyt tartuntojen leviämistä. Rokotteiden tehokin selviää luonnollisesti vain niistä saatujen kokemusten kautta. Toivo ja pettymykset ovat vuorotelleet.

Epävarmuus tuo huolta ja näköala tulevaisuuteen on sumea. Etenkin sosiaalisessa mediassa joidenkin luottamus asiantuntemukseen ja tieteen mahdollisuuksiin tuoda riittävän nopeasti ratkaisuja meitä kurittavaan epidemiaan on alkanut horjua. Erilaiset salaliittoteoriat ja omasta päästä kehitetyt oletukset ja tilastoista yksipuolisesti tehdyt tulkinnat niiden tueksi kukoistavat. Niiden jatkuva toistaminen ja kyvyttömyys uskoa ja kuunnella viranomaisten välittämää tietoa muuttuvat helposti maailmankuvaksi. Historiamme on kuitenkin osoittanut, ettemme ilman tutkittua tietoa ja sen pätevää ja kriittistä vertaisarviointia pääse tasapainoon muuttuvan epidemian kanssa. Ahdistuksesta huolimatta tarvitsemme kärsivällisyyttä ja luottamusta demokraattisesti valitsemiemme edustajiemme ja viranomaistemme kykyyn tehdä oikeita päätöksiä.

Hyvät kuulijat

Ajatukseni ovat kuluneena vuonna usein palanneet isänmaatamme itsenäisyyden aikana aikaisemmin kohdanneisiin kriiseihin. Mitä omat vanhempani ja isovanhempani ovat niiden aikana ajatelleet omasta selviytymisestään? Tiedän, että liian pitkälle menevissä vertailuissa ja erityisesti johtopäätöksissä on syytä olla hyvin varovainen. Yhteiskunta oli elinkeinorakenteeltaan heidän nuoruudessaan ja aktiivivuosinaan aivan toinen. Riippuvuus teknisistä järjestelmistä ja yksityisistä ja yhteiskunnan palveluista oli merkittävästi vähäisempi. Väestön terveyteen vaikuttavan vakavan häiriön vertaaminen esimerkiksi sotaan poikkeusolona ei myöskään ole ongelmaton.

Rohkenen kuitenkin ottaa esimerkin viime sotien ajoilta. Yritän kuvata sitä, miltä tulevaisuus näytti isäni Eino Kaivolan näkökulmasta jatkosodan aikana ja sen jälkeen. Eino astui huhtikuussa 1941 asevelvollisuutta suorittamaan jalkaväkiprikaatin kiväärikomppaniaan vapaaehtoisena täytettyään vain muutamaa kuukautta aikaisemmin 17 vuotta. Jatkosota syttyi 25. kesäkuuta 1941. Varusmiesyksiköstä tuli osa jalkaväkirykmenttiä, joka komennettiin itärajan tuntumaan jo ennen sodan syttymistä. Kahden kuukauden varusmieskoulutuksen jälkeen Eino katsottiin konepistoolimiehenä valmiiksi osallistumaan sotaan.

Viisi kuukautta myöhemmin marraskuun lopulla 1941 Eino osallistui Muurmännin radan katkaisemiseen Krivin aseman kohdalla Maaselän kannaksella. Takana olivat sotatoimet Karjalan kannaksella Viipurin valtauksineen. Oli edetty pitkin Petroskoita johtavaa maantietä ankarasti taistellen ja kääntynyt pohjoiseen kohti Kontupohjaa se vallaten. Vaivalloista matkaa oli kertynyt satoja kilometrejä. Eino vietti 18 vuotis-syntymäpäiväänsä 19. marraskuuta 1941 Krivin asemalla. Nuotiolla lumisessa maastossa märkiä varusteita kuivatelllessaan hän kertoi miettineensä elettyä elämäänsä ja tulevaisuuttaan Puolet komppanian aseveljistä olivat matkalla joko kaatuneet tai haavoittuneet. Mieltä painoivat myös surmatut viholliset, ihmisiä hekin. Sängyssä oli nukuttu viimeksi ennen sodan alkua, nyt usein taivasalla, ehkä havujen päällä. Kasvavalle nuorukaiselle ei ruoka-annokset oikein riittäneet ja niiden välillä oli ajoittain pitkiä taukoja. Tulevaisuus ei näyttänyt valoisalta Oli pakko kysyä kuinka kauan tämä jatkuu ja mihin tämä päättyy? Ahdinkoa syvensi muutaman päivän kuluttua hänen joukkueensa joutuminen vihollisen selustahyökkäyksen kohteeksi. Kolme aseveljeä kaatui vierestä, yksi jäi vihollisen vangiksi.

Kaksi vuotta kului edellisen jälkeen juoksuhaudoissa ja korsuissa suoperäisessä ja vetisessä maastossa Maaselän kannaksella. Kuolemanvaara oli läsnä jatkuvasti. Parin kuukauden tauko tähän ajanjaksoon tuli sotasairaalassa haavoittumisen seurauksena Krivin aseman lähistöllä käydyissä taisteluissa. Vaihtelua toi myöhemmin puolen vuoden siirto jääkärikomppaniaan sivustavarmistukseen Seesjärven ympäristön erämaa-alueille. Puna-armeijan suurhyökkäys kesällä 1944 toi mukanaan Einon rykmentin siirron Karjalan kannakselle, jossa ankarat viivytykset ja sen jälkeiset puolustustaistelut pysäyttivät vihollisen etenemisen. Kaksi läheistä aseveljeä kaatui peräkkäisinä päivinä rinnalta ja Eino haavoittui toistamiseen. Hän palasi reilun kuukauden kuluttua takaisin joukko-osastoonsa. Pieneen vuoden 1944 almanakkaan kirjoitetut muutamat rivit kertovat valtavasta helpotuksesta aselevon astuessa voimaan. Kohtaaminen äskeisen vihollisen kanssa on ollut ilmeisen lämmin ja välitön. Ilo taistelujen päättymisestä oli molemminpuolinen. Kotiuttaminen koitti marraskuussa 1944.

Henkinen kestävyys sodan aikana oli äärimmäisellä koetuksella. Sodan aikana selviämiseen vaikuttivat Einon kohdalla erityisesti yhteisöt, joita olivat ryhmä, joukkue, komppania ja vielä jalkaväkirykmentti omine tunnuksineen. Pienemmässä yksikössä oli mahdollisuus jakaa huolia, purkaa turhautumista ja suomalaisen tapaan purnata huonoista olosuhteista. Ylemmät esimiehetkin saivat kuulla kunniansa. Tosin monia heitä myös arvostettiin. Kaikki pidettiin mukana yhteisössä. Kohtelukin oli olosuhteet ja hierarkia huomioon ottaen melko tasa-arvoista. Tällä kaikella oli yhdessä perheyhteisöltä saadun tuen kanssa ehkä merkittävin vaikutus selviämiseen vaikeissa olosuhteissa.

Kotiuttamisen jälkeen seurasi paluu työelämään, avioliitto Kertun kanssa ja perheen perustaminen. Sodan kokemukset seurasivat pitkään. Öiset painajaiset jatkuivat vuosikausia. Myös fyysisiä oireita ilmeni. Synnyin 1940-luvun jälleenrakennuksen Suomeen Hämeenkoskella Einon ja Kertun perheen vanhimmaksi lapseksi. Myöhemmin sain viisi sisarusta. Jo varhaisista lapsuusvuosista mieleeni jäivät perheen ja suvun vahva yhteenkuuluvuus. Samoin muistikuvana on naapuriapu, jota annettiin pyydetessä ja usein pyytämättäkin. Omien kotien rakentamisessa talkootyö oli merkittävässä osassa.

Einon toipumista auttoi mielestäni se, että hän pystyi puhumaan sodan kokemuksista ja kauheuksista paitsi entisten aseveljien myös perheen sisällä ja myös lapsilleen. Tämä jälkimmäinen ei useiden sodan kokeneiden osalta ollut aivan tavallista. Äitini jakoi kokemuksensa kotirintaman arjesta ja huolista sekä lottatoiminnasta, johon hän sodan aikana osallistui.

Toipuminen sodasta tapahtui hämmästyttävän lyhyessä ajassa. Elintasomme Suomessa alkoi lähestyä länsimaista tasoa 1960-luvulla. Se kohosi nopeasti 1970-luvulla ja seuraavina vuosikymmeninä kulutimme jo kulttuuriinkin ja vapaa-aikaan yhä enemmän. Pysähdyksen 1990-luvun alussa aiheutti syvä lama, joka kohteli meitä suomalaisia hyvin eri tavoin. Sen laman heijastuksia tunnemme vieläkin keskuudessamme. Kun saavuimme 2000-luvulle globalisaatio ja uudet tietoliikennevälineet mahdollistivat tuotteiden hankinnan nopeasti ja samanaikaisesti kuin muualla maailmassa.

Hyvät kuulijat

Maamme viime vuosikymmenien kehitys on vaikuttanut vahvasti yhteisöihimme. Perheyhteisöt ovat pienentyneet ja hajaantuneet. Maaseudulla tämä tuntuu kylien väkimäärän supistumisena ja totuttujen palveluiden taantumisenä ja muuttumisena. Yhteisöllisyys on kuitenkin edelleen vahva tekijä, kun kohtaamme kriisejä ja vastoinkäymisiä. Kuulumme moniin yhteisöihin muun muassa asuinpaikkamme ja harrastustemme mukaan.

Yhteisömme laajempina kulmakivinä ovat valtiollinen ja kunnallinen demokratiamme. Niiden lisäksi näen maaseudulla merkittävinä tekijöinä asuinpaikkamme kylä- ja kotiseutuyhdistykset. Harrastusyhteisöt, joihin toki edellä mainitsemani myös kuuluvat, ovat muuttuneet. Osa niistä on ajan myötä lopettanut toimintansa. Jotkut vanhimmista yhdistyksistä voivat edelleen hyvin. Kosken VPK vietti reilut viikko sitten 125-vuotisjuhliansa. Yhdistys on hyvä esimerkki siitä, kuinka sopeuttamalla toimintaansa ja ottamalla kaikki ikäpolvet mukaan jäsenistöön, voi samalla tuottaa turvallisuus- ja pelastuspalveluita sekä tekemisen iloa laajalle joukolle väestöä.

Hollolan nuorisoseura vetää mukaan toimintaansa samalla tavoin eri ikäisiä harrastajia ja pystyy hämmästyttävällä tavalla viemään vuodesta toiseen läpi merkittävän kansainvälisen kansantanssitapahtuman. Tämä onnistui myös epidemian aikana. Kumpikin mainitsemistani yhdistyksistä tekee myös paljon yhteistyötä muiden paikkakunnan yhdistysten kanssa.

Maamme ikärakenteen muuttuessa eläkeläisyhdistysten merkitys jäsenistönsä ja muun ikääntyneen väestön hyvinvoinnille on suuri. Hollolan kunnan alueella niiden toiminta on erittäin aktiivista. Urheilu- ja liikuntayhdistykset ovat liikunnan muotojen ja lajien kehittyessä muuttaneet toimintatapojaan. Ne ovat tärkeä perusta koko väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteisöllisyyttä koettelevat myös epäoikeudenmukaisiksi, yksilön jopa kohtuuttomiksi, kokemat muutokset elinympäristössä. Mainitsen yhden esimerkin Hämeenkoskelta siellä asuvana. Terveyspalvelut Hämeenkoskella olivat siirtymässä reilut kolme vuotta sitten terveysalalla toimivalle suurelle yhtiölle. Hämeenkosken Seuralassa pidetyssä tilaisuudessa tämän yhtiön edustaja lupasi, että lääkäri- ja muita palveluita tullaan jatkamaan paikkakunnalla yhtiön ostamassa terveyskeskusrakennuksessa. Yllättäen yhtiö muuttikin liiketoimintastrategiaansa. Eivät jatkuneet terveyspalvelut Hämeenkoskella tuotettuina.

Viime vuonna yhtiö puratti terveyskeskusrakennuksen ja vei pois kivijalankin. Siinä sivussa purettiin myös yhtiön ostamat entinen kunnantalo ja vanhainkoti. Jälkimmäisten rakennusten suuremmat ja pienemmät sisäilmaongelmat tosin hävisivät samalla kertaa. Tutun maiseman muuttuminen ja siinä toimivien keskeisten palveluiden ja niihin liittyvien rakennusten poistuminen sai monet haukkomaan henkeään. Tämä ei voi olla totta eikä mahdollista. Keskustelua kohtuullisten terveyspalveluiden saatavuudesta Hämeenkoskella toivottavasti pidetään yllä asiasta päättävien keskuudessa. Paikkakunnalla ja yhteisöissä sitä ainakin voimallisesti käydään.

Arvoisat kuulijat

Hyvin toimiva yhteisö toimii kaksisuuntaisesti. Se sisältää antamisen ja saamisen periaatteen. Hyvin toimiessaan yhteisö antaa jäsenilleen enemmän, kuin jokainen siihen kuuluva toimisi erikseen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Kriiseissä ja häiriötilanteissa yhteisön merkitys korostuu. Pitkäaikaisen kriisin vallitessa yhteisöllisyys on toki koetuksella, mutta se kokoaa myöskin meidät yhteen. Sitä paremmin pääsemme toivomaamme päämäärään mitä paremmin jaksamme kuunnella ja ymmärtää omistamme poikkeavia mielipiteitä. Suomalaiseen demokratiaan kuuluu sekä normaali- että poikkeusoloissa arvostelu ja purnaus. Muistetaan kuitenkin, että vain me Suomessa asuvat voimme muodostaa ja saavuttaa yhteisen päämäärän sopimiemme pelisääntöjen rajoissa. Ei hukata tätä mahdollisuutta.

Hyvää itsenäisyyspäivää